

RECENZJE

Ewa Klima

Grymin M., 2009, *Rola zespołów parafialnych w kształtowaniu przestrzeni miejskiej na obszarze aglomeracji łódzkiej w latach 1945–2006. Krajobraz sakralny, Zeszyty Naukowe Domu Wydawniczego „Księży Młyn”, Architektura, Dom Wydawniczy „Księży Młyn”, ss. 158+60.*

Większość prac podejmujących temat architektury sakralnej to bogato ilustrowane albumy. Na pewno mają one duże walory poznawcze, merytorycznie nie są one przeznaczone jednak dla czytelników z przygotowaniem akademickim z zakresu geografii, historii sztuki czy urbanistyki. Marek Grymin proponuje zupełnie inną lekturę. Praca jest ukoronowaniem projektu badawczego realizowanego przez autora na zlecenie Urzędu Miasta Łodzi. Sam autor jest „czynnym” architektem, wieloletnim wykładowcą na Wydziale Budownictwa, Architektury i Inżynierii Środowiska Politechniki Łódzkiej. Te doświadczenia widać w jego książce.

Określony już we wstępie zakres merytoryczny wykracza poza analizę wyłącznie architektury kościelnej. M. Grymin trafnie zauważa, że nie można mówić tylko o świątyniach, lecz należy rozszerzyć badania na całą, powiązaną bezpośrednio z tymi świątyniami przestrzeń – plebanie, domy parafialne, katechetyczne, kaplice *etc.*, a więc zespoły parafialne. Stanowią one nie tylko spójną całość posadowioną na jednej działce, ale są przecież znakiem obecności Kościoła w życiu społecznym aglomeracji. Celem badawczym pracy jest określenie roli tych obiektów w krajobrazie miasta. Autor robi dwa wyraźne zastrzeżenia. Po pierwsze podkreśla, że odnosi się do roli struktur urbanistycznych, a nie ich architektury – to pozostawia historykom sztuki i teologom. Po drugie, choć rozpatruje jedynie zespoły Kościoła katolickiego zaznacza konieczność odniesienia się do wielowyznaniowości Łodzi z okresu jej przemysłowego rozwoju. Zakres czasowy pracy jest jednak szerszy i rozpoczyna się jeszcze w tzw. rolniczym okresie miasta i innych osad znajdujących się na terenie dzisiejszej aglomeracji. Co do zakresu przestrzennego, to można mieć pewne zastrzeżenia. Pojęcie aglomeracji jest wprawdzie zdefiniowane we wstępie, brak jednak wyjaśnienia pojęcia Aglomeracja Łódzka. Pozostaje wrażenie, że autor właściwie intuicyjnie zamyka na jej obszarze, oprócz Łodzi, Zgierz, Brzeziny, Pabianice, Stryków, Tuszyń, Rzgów, Ozorków i Lutomiersk. Tych miejscowości dotyczy analiza.

Ramy odniesienia dla zarysowanej koncepcji stanowi rozdział poświęcony świątyniom w krajobrazie miast historycznych. Stanowi on podstawę do późniejszej analizy. Autor robi tu przegląd przez epoki (style). Warto podkreślić,

że z dużą konsekwencją mówi o przestrzeni i krajobrazie miast, dając wykład z historii urbanistyki, a nie z historii sztuki. Szkoda tylko, że wywód kończy się na latach 1900–1945. Okres powojenny omówiony został dalej w odrębnym (piątym) rozdziale, co zaburza odrobinę przejrzystość książki i powoduje jej podział na dwie części – czasy historyczne i współczesność. Obie zakomponowano jednak podobnie – ogólne założenia obowiązujące w kształtowaniu krajobrazów sakralnych miast i dalej studium dotyczące Łodzi i miast Aglomeracji. Struktura ostatniego rozdziału „Zespoły parafialne w krajobrazie aglomeracji łódzkiej po 1945 roku” autor podzielił na 14 podrozdziałów. Część z nich stanowić może typologię tych obiektów ze względu na ich relację z miastem. Mamy tu więc kościoły: przy placach, nowe śródmiejskie, „wyspy”, tymczasowe, „pryzdożne”, osiedlowe i „w zieleń wpisane”.

Dodatkowym atutem książki jest niezwykle bogata literatura – ponad 250 cytowanych publikacji. Część z nich to kanon urbanistyki i historii architektury, niestety nie zawsze znany (np. geografom), a zdecydowanie wart przeczytania. Wspomnieć należy także o umieszczonym na końcu sześćdziesięciostronicowym katalogu. Są to ilustrowane zdjęciami karty inwentaryzacyjne omawianych obiektów. Materiał zdecydowanie przydatny do dalszych analiz i porównań.

Mankamentem książki jest jej strona edytorska. Trudno powiedzieć czy zawinił autor czy też wydawnictwo. Niestety traci na tym praca. Mimo to zdecydowanie godna jest ona uwagi. Może stanowić literaturę uzupełniającą dla studentów geografii, architektury, historii, historii sztuki i innych dyscyplin. Jest bardzo rzetelnie opracowana i daje dobre podstawy do dalszych studiów np. uzupełnienia krajobrazu sakralnego miast o wymiar społeczny.

Dr Ewa Klima
Katedra Gospodarki Przestrzennej i Planowania Przestrzennego UŁ